

MÜHENDİSLER VE FİYAT SİSTEMİ

Yazar: Thorstein Veblen

Çeviren: Barış Özçortlu

Edtör: Ahmet Öncü

Yayımlayan: Elektrik Mühendisleri Odası

ISBN: 978 978-605-01-0133

EMO Yayın No: GY/2011/7

Sayfa: 153

1. Baskı: Temmuz 2011

Thorstein Veblen'in 1921 yılında yazdığı, artık klasik olarak kabul edilen "Mühendisler ve Fiyat Sistemi" eseri EMO tarafından Türkçeye kazandırıldı. Prof. Dr. Ahmet Öncü'nün editörlüğünde yayımlanan kitapta, Monthly Review MRzine Online'da yayımlanan William M. Dugger'in "Kızıl Veblen" başlıklı makalesine de yer veriliyor. Kitap, her biri başlı başına bir çalışma olan Prof. Dr. Ahmet Öncü'nün "İş İdeolojini

Çürütme: Veblen'in Devrimci Aktörler Olarak Mühendisler Kuramının Yeniden Değerlendirilmesi", Prof. Dr. Aykut Göker'in "Bilim ve Teknolojide Değişim, Değişen Mühendislik Profili, Geleceğin Mühendisi", Prof. Dr. Mahmut Kiper'in "Mühendislik, Teknoloji ve Belgelendirme" makaleleriyle zenginleştirilip, kavramsal olarak bütüncül bir eser haline getirilirken, Veblen'in temel eserlerinden seçilmiş kapsamlı bir kaynakçayı da okuyuculara sunuyor.

EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş, kitaba yazdığı sunuşta, mühendislik tanımlarından yola çıkarken, teknoloji ile mühendis arasındaki ilişkiyi sorguluyor. Kitapta "Mühendislik, Teknoloji ve Belgelendirme" makalesine de yer verilen Mahmut Kiper'den "...teknoloji tarafsızdır. Onu taraflı yapan insan özellikle de onu geliştiren ve kullanan mühendistir. İşte bu nedenle taraflı ve kimlikli olması gereken de odur" alıntısını yapan Göltaş, mühendis tanımı üzerinden sorgulamayı sürdürüyor. Kitabın yayımlanma gerekçesini de Göltaş, "Tüm bu gelişmeler nedeniyle 1921 gibi çok uzun yıllar öncesinde yazılmış olsa da günümüz koşullarında yeni bir tartışma sürecini başlatmamız açısından Veblen'in kitabını ve açıklayıcı-kapsayıcı olması açısından bazı çalışmaları da ekleyerek yayımlamanın faydalı olacağını düşündük" sözleriyle açıklıyor.

Monthly Review MRzine Online'da yayımlanan "Kızıl Veblen" makalesinde, William M. Dugger, Veblen'i "Thorstein Veblen, Amerika'nın toplumsal kurama yaptığı yegane katkı olan kurumsal iktisadın kurucusudur" sözleriyle tanıyor. Dugger, Veblen'i anlatmayı şöyle sürdürüyor:

"Gerçek Thorstein Veblen bir mizahçı değil, bir radikal ve Marksistti. Her sağlam Marksist gibi, akıl hocasının körüne körüne izlemeyerek onun üzerine eleştirel çalışmaları yaptı. Bundan dolayı tıpkı Marx'ın kendisini daha ileriye götüreceği bir temel olarak yararlanmak

amacıyla Hegel'i eleştirmesi gibi, Veblen de Marx'ı eleştirdi..."

...Veblen ile Marx arasında kuşkusuz önemli ayrımlar söz konusu olsa da, benzerlikler daha ağır basar..."

...Marx ya da Veblen arasında seçim yapmamalıyız. Her ikisinden de canlı bir radikalizm inşa etmeliyiz. C.Wright Mills ile birlikte yalın Marksistler olmalıyız. Paul Sweezy ve Douglas Dowd ile birlikte de Veblenci olmayız."

Thorstein Veblen'in eserinin Türkçeye kazandırılmasında editör olarak da katkı koyan Prof. Dr. Ahmet Öncü Türkçe çeviri için yazdığı giriş yazısında, antikapitalist bir siyasal konumlanışı açıkça benimseyen Veblen'in Marksist olup olmadığı tartışmalı olmakla birlikte Marx'la keşiştikleri "sosyalizm ve materyalizm" noktasına dikkat çekerken, Veblen'in farklılığını şöyle anlatıyor:

"...Aylak sınıfın bir ögesi olarak işe gelmeyen mülk sahipleri ve sanayi önderleri, tek amaçları olan para kazanma hedefine ulaşmalarını sağladığı ölçüde sanayi ve teknolojiye gelişmelere izin verir. Bununla birlikte, bu eğilim kazançlarını olumsuz etkileyecek olursa hiç çekinmeden sanayi ve teknolojiyi yıkıma uğrattırır."

Öncü, Türkçeye çevrilmesi çok gecikmiş bu klasik eserin "devrimci bir tarihe sahip Türkiyeli mühendislere yeni bir soluk getireceği" umudunu dile getirirken, şu soruyu ortaya atıyor:

"Faal sınıfın üyeleri olan mühendisler, eğitim, ilgi ve teknolojik bakış açılarından kaynaklanan düşünce alışkanlıklarından hareketle işe gelmeyen patronlarından bağımsızlaşarak, onların sabotajına karşı devrimci bir bilinç ve pratiğe sığırma yapabilecekler midir?"

Bu soruya olumlu yanıt verilebilmesi; Veblen'in aşağıdaki saptamalarının kavranıp, farklı bir yaşam biçimine geçişi gerektiriyor galiba:

"Uzmanlaşmanın artmaya devam etmesi ile birlikte, uzmanların sanayiye ilişkin konularda söyleyecekleri zorunlu olarak artmış olsa da, üretim sırasında yapılacak işler ve kullanılacak yöntem ve araçlara ilişkin aldıkları kararlar, daima işin yöneticilerinin ticari çıkarılara neyin uygun düşeceğine dair aldıkları kararların hizmetinde olmuştur. İş yönetimi ile sanayi yönetimi arasındaki bu ayırım giderek artmaya devam etmektedir; çünkü sanayi süreçlerinin yeterince verimli örgütlenip yönetilmesi için gereken özel eğitim ve deneyim, sürekli daha tiftiz bir hal almakta ve işi yapacak kimselerin özel bilgi ve beceri sahibi olmasını ve bütün ilgi ve dikkatlerini işlerine vermelerini gerektirmektedir. Ancak teknolojik bilgi, beceri, ilgi ve deneyim konusunda uzman olan ve bu şekilde giderek daha ön plana çıkan bu kimseler-yatırımcılar, tasarımcılar, kimyagerler, mineraloglar, toprak uzmanları, ekim uzmanları, üretim müdürleri ve farklı alan ve unvanlarda mühendisler- görevleri sanayi uzmanlarının sahip olduğu bilgi ve becerileri ticarileştirerek kendi çıkarları için kullanmak olan sanayi önderlerinin, yani finans önderlerinin çalışanları olmaya devam etmektedir."

İTÜ'NÜN ÇINARLARI

**ELEKTRİK ELEKTRONİK FAKÜLTESİ
ANILAR VE GÖRÜŞLER
(1930-1940'lı Yıllar-Birinci Kitap)**

Yayına Hazırlayanlar: Prof. Dr. Nusret Yükseler-Ersin Toker

Yayımlayan: Elektrik Mühendisleri Odası

ISBN: 978-605-01-0144-4

EMO Yayın No: GY/2011/11

Sayfa: 300

1. Baskı: Ağustos 2011

5 Nisan 2010 tarihinde aramızdan ayrılan Prof. Dr. Nusret Yükseler'in Elektrik Mühendisleri Odası'nın desteğiyle 2007 yılı ortalarında başladığı çalışma, "İTÜ'nün Çınarları Elektrik Elektronik Fakültesi Anılar ve Görüşler (1930-1940'lı Yıllar-Birinci Kitap)" adı altında yayımlandı. İlk kitap olarak planlanan çalışma kapsamında İTÜ Elektrik Elektronik Fakültesi'nin kuruluşunda ve ülkemizde mühendislik eğitiminin gelişiminde önemli görevler

üstlenen bilim insanlarından; Prof. Dr. İzzet Gönenc, Prof. DR. Emin Ünal, Prof. Dr. Mustafa Bayram, Prof. Hasan Önal, Prof. Tahsin Savaş, Prof. Dr. Muzaffer Özkaya ile yapılan söyleşilerden oluşuyor.

Kitap "Prof. Dr. M. Nusret Yükseler'in anısına saygıyla..." bölümüyle başlıyor. Bu bölümde kitabın fikir olarak ortaya çıkışı şöyle aktarılıyor:

"Elektrik Elektronik Fakültesi'nin unutulmaz hocalarından Profesör Münir Ülgür, 23 Mart 2007 Cuma günü, İstanbul Teknik Üniversitesi'nin tarihi Taşkışla binasına son kez uğramıştı. ...Kayıp giden her yıldız, üniversitenin, fakültenin onlarca yıllık geçmişinden, sınırsız özveriyle yaratılmış kuruluş günlerinden anıları da beraberinde alıp götürüyordu.

Yaşı 80'i aşmış hocalar ayaküstü toplandılar. Fakülte Dekanı ve EMO İstanbul Şubesi yöneticileri de oradaydılar. Mesleğin ilk temellerinin atıldığı 1930'lu ve 1940'lı yıllarda öğrencilik ve hocalık yapmış, deyim yerindeyse, asırlık çınarların anılarının; hem kendilerinin hem de fakülteye dair hikayelerinin kayıt altına alınmasına yönelik bir çalışmanın başlatılması fikri ortaya atıldı."

EMO İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Erhan Karaçay, sunuş yazısında, kitapta yer alan söyleşilerin, yalnızca üniversitelerin kuruluşlarını içeren tarihsel bir dilim olarak değil, Cumhuriyetin önemli devrimlere kalkıştığı ve ciddi sorunlarla yüz yüze olunan bir dönemi kapsamı nedeniyle de önemli olduğuna dikkat çekiyor. "Kurtuluş Savaşı sonrasında büyük bir yıkım ve yoksunluk içinde olan Türkiye'yi ileriye taşımak için bir çok alanda devrime girişen Cumhuriyet kadrolarının en önemli kararlarından biri de 1930'ların darlık günlerinde, başarılı öğrencileri yurtdışındaki okullara göndererek bugünkü üniversitelerin temelini atmaya girişmeleridir" diyen Karaçay, bu öğrencilerin de üstlendikleri misyonu hakıyla yerine getirerek, ülkenin çağdaş ve bilimsel üniversitelerinin temelini atıklarına, diğer yandan da sanayileşme hamlesine ciddi bilgi ve beceri taşıdıklarına dikkat çekiyor. Karaçay, sunuşunda meslek odalarıyla bu dönemin ilişkisini de şöyle ortaya koyuyor:

"Kitapta anlatılan yer alan hocalarımız, dönemin siyasal, sosyal, kültürel değişimleri gerçekleştirilirken, bunların

kitlelere benimsetilmesi ve kökleşmesinde önemli bir rol üstlenen öncülerdir. Anlatılarda göreceğiniz gibi ilk mühendislik okullarının kurulması ve yaygın eğitime başlanması aynı zamanda meslek odalarımızın da kurularak etkin hale gelmesi süreciyle paralel gitmektedir. İlk mühendis hocalarımız aynı zamanda odalarımızın kurucusu ve ilk yöneticileridir de. Cumhuriyetin ilk on yıllarında kurulan üniversite-sanayi ve oda işbirliği, sanayileşme ve kalkınma politikalarının uluslararası sermayeye terk edilmesiyle birlikte zayıflayıp etkisizleştirilmiştir."

Karaçay sunuş yazısında, çalışmanın derinleştirilip, sonraki dönemlere de uzanarak devam ettirileceğini de belirtiyor.

İTÜ Elektrik Elektronik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ömer Usta ise kitap için kaleme aldığı önsözde, "Okuyucu bu kitabı okurken, Osmanlı'nın son ve Türkiye'nin ilk yıllarını, savaş yılları Avrupa ve Almanyasını, savaş yıllarında Türkiye'yi, İTÜ'nün tarihini ve misyonunu, mühendislik eğitiminin tarihini, İTÜ'nün diğer çınarlarını ve ünlü hocalarını, Türkiye'de elektrik mühendisliğinin ve ilgili sanayinin tarihi gelişimini, ilk elektrik mühendislerini ve Türkiye'nin gelişmesiyle ilgili bazı kesitleri, hocaların söyleşileri çerçevesinde bir ölçüde yaşayacaktır" diyor. Prof. Usta, söyleşileri gerçekleştiren Prof. Dr. Nusret Yükseler'in o dönemi çok iyi bilmesi ve tanıklıklarına başvurulan hocaları da yakından tanımalarının soruları ve söyleşiyi yönetme tarzına yansıdığı ve kitabın dönemsel bir belgesel olma başarısını da arttırdığını anlatıyor.

FENNİKARİKATÜRLER

Çizer: Tayfun Akgül

Yayımlayan: Elektrik Mühendisleri Odası

ISBN: 978-605-01-0121-8

EMO Yayın No: GY/2011/5

Sayfa: 308

1. Baskı: Mayıs 2011

80'li yıllardan beri karikatür çizen, karikatürleri yurtiçinde ve yurtdışında önemli dergilerde düzenli olarak yayımlanan İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik-Elektronik Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tayfun Akgül'ün elektrik, elektronik, bilişim, yüksek öğretim, bilim ve etik üzerine çizimleri EMO tarafından "Fennikarikatürler" başlıklı kitapta toplandı.

Mühendislik mesleği, özellikle de elektrik, elektronik, bilgisayar gibi EMO'nun meslek alanlarını oluşturan mühendislik alanları; teknik bilgi gerektiren yapıları nedeniyle kolay kolay mizah ya da sanatsal bir üretimin konusu olamaz gibi geliyor insana. Mühendislik; ancak sanatın kitlelere ulaşımı ya da sanatın ortaya koyuluşunda bir işleve sahip olabilmiş gibi... Oysa Tayfun Akgül'ün karikatürleri bu mühendislik alanlarının kendisinin de sanatın ve mizahın konusu olabileceğini kanıtıyor. Başında hem bir sanatçı, hem bir bilim insanı şapkasını taşıyan Tayfun Akgül, bu iki alanı ustalıkla birleştiriyor ve kolay kolay bulunamayacak nitelikte çizimlere imza atıyor. Akgül'ün karikatürleri, yalnızca çizimsel bir ustalık değil, bir bilim insanının düşünme yetisinin karikatür yoluyla aktarımı açısından da oldukça ilgi çekici... Düşündürürken sizi güldürecek, kimi zaman da yüzünüzde buruk bir gülümseme bırakacak olan Fennikarikatürler, güncel konular da ele alışıyla yalnızca mühendislerin ya da bilim insanlarının değil, tüm mizahseverlerin gönlünü fethedecek bir karikatür kitabı.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ HES TEKNİK GEZİSİ RAPORU

Yayımlayan: Elektrik Mühendisleri Odası

ISBN: 978-605-01-0142-3

EMO Yayın No: GY/2011/10

Sayfa: 56

1. Baskı: Ağustos 2011

Elektrik Mühendisleri Odası, 60 kişilik teknik heyetle 29-30-31 Ekim 2011 tarihlerinde, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, Trabzon, Rize ve Artvin illerindeki inşaat aşamasında veya yapımı tamamlanmış HES'lere gerçekleştirdiği inceleme gezisindeki tespitlerini raporlaştırdı. "Doğu Karadeniz Bölgesi HES Teknik Gezisi Raporu" başlığı altında yayımlanan çalışmanın ön-sözünü yazan EMO Yönetim Kurulu Yazmanı Erdal Apaçık, neden bir teknik gezi yaptığını şöyle açıklıyor:

"Elektrik Mühendisleri Odası, kaynak çeşitliliği içerisinde yerli ve yenilenebilir özellikle olan hidrolik potansiyelimizin değerlendirilmesinin önemini yıllardır vurgulamaktadır. Ancak, hidrolik potansiyelimizin değerlendirilmesinde toplum yararı gözlemlenmesinin, derelerimiz piyasasındaki bir anlayışla özel sektöre devredilmiştir. Hidroelektrik santraller bilimsel ölçütlerle, havza planlaması temelinde, yerel halkın onayı alınarak projelendirilmek yerine; ciddi çevre tahribatları yaratılarak, her türlü denetimden uzak, tamamen şirket karlılığı temelinde yapılmaktadır. Odamız, HES'lerle ilgili artan tepkiler ve HES yapım süreçlerindeki olumsuzlukları yerinde görmek üzere Doğu Karadeniz yöresine teknik gezi yapılması kararını almıştır."

Rapor, biyoçeşitliliğin korunmasını amaçlayan Bilim, Teknoloji ve Araştırma Vakfı'nın ve "dokuz tohum" anlamındaki Navdanya'nın kurucusu, ekofeminist hareketin içerisinde de yer alan, Hindistanlı Bilim İnsanı ve Yazar Vandana Shiva'nın şu sözleriyle başlıyor:

"Büyük savaş gezegene karşı yürütülüyor. Bu savaşın kökleri, ekolojik ve etik sınırlara, yani eşitsizliğin, açgözlülüğün ve tekelleşmenin sınırlarına saygı göstermeyen bir ekonomiye uzanıyor."

Farklı odaların temsilcilerinin de yer aldığı geziye ilişkin rapor, teknik değerlendirmelerden oluşurken, yöre halkının görüş ve tepkilerine de yer veriliyor. Kitap, "Su ve Enerji", "Su Yapılarında Mühendislik Çalışmaları", "Yerinde Yapılan Gözlemler", "Halkın Yaklaşımı" ve "Sonuç ve Öneriler" bölümlerinden oluşuyor.

3. BİLİM VE MÜHENDİSLİK ETİĞİ PANELİ HANGİ ETİKLE BİLİM ETİĞİ?

Edtör: Prof. Dr. Turan Öztürk

Yayımlayan: Elektrik Mühendisleri Odası

ISBN: 9786050101195

EMO Yayın No: PN/2011/2

Sayfa: 95

1. Baskı: Haziran 2011

"Etik nedir?" sorusunu sordüğümüzde ilk aklımıza gelebilecek cevap sanırım "dürüst olma"dır! "Peki, dürüst olmak nedir?" dediğimizde şu cevapları verebiliriz sanırım: Kimsenin zararına olmamak, herkese hak ettiği krediyi vermek..."

İstanbul Teknik Üniversitesi'nden (İTÜ) Prof. Dr. Turan Öztürk, Bilim ve Mühendislik Etiği Paneli kitabı için hazırladığı önsözüne bu sözlerle başlıyor. "Hangi Etikle Bilim Etiği" sorgulamasının yapıldığı panelde konuşmacıların sunumlarından derlenen kitaba ilişkin bilgiler veren Öztürk, toplumun gelişmesi, bilim ve etik arasındaki ilişkiyi şu sözleriyle özetliyor:

"Bütün insanların adalet, sağlık ve eğitimde eşit koşulları yakalaması düşü evrensel değerlerin en önünde geleni olmalıdır. Bunun yanında özellikle bilim alanında bireyi ön plana çıkaran ürettikleri olduğuna göre, bilim insanına hak ettiği yeri alabilmesini sağlamak, yani liyakatına göre yerini bulabilmesi, özellikle geliştirmekte ve geri kalmış ülkelerin en büyük etik sorununu oluşturmaktadır. Bu sorun bir anlamda da o toplumun kendi ayağından vurulmasıdır. Toplumun gelişmesinin motoru en başta insan kalitesi ile ilişkili olduğuna göre, iyi bilim insanları yerine iyi olmayanları koyduğunuzda gelişmeyi durdurmuş veya yok etmiş oluruz."

Prof. Dr. Öztürk, ülkemizin durumuna ilişkin olarak etik mücadelenin devamına vurgu yaparak, şu değerlendirmeyi yapıyor:

"Bugün ülkemizin ağır sorunlarına bakıldığında ve 'Balık baştan kokar' sözü ile siyasi arenanın durumu gözlemlendiğinde etikten bahsetmek lüks gibi durmaktadır."

Ama böyle değildir. Asıl bu atmosferde etikten, ahlaktan söz etmelidir. Asıl ihtiyaç tam bu andadır. Bu alandaki mücadele uzun solukludur. Etik dışı davranışlar beslenmesini en başta tüketimi körükleyen toplum yapısından aldığına göre, onunla mücadelenin uzun soluklu olduğunu unutmamak gerekir."

Öztürk, İTÜ ve EMO İstanbul Şubesi'nin ortaklaşa düzenlediği "Bilim ve Mühendislik Etiği" başlıklı paneli de bu mücadele örölmekte olan duvarın bir tuğlası olarak nitelendiriyor.

"Hangi Etikle Bilim Etiği" alt başlığıyla 13 Nisan 2011 tarihinde düzenlenen "Bilim ve Mühendislik Etiği" panel konuşmalarının kayıt çözümlerinden hazırlanan kitapta, ilk oturum kapsamında İTÜ'den Prof. Dr. Ayşe Erzan'ın "Bilim ve Teknolojide Güveni Kötüye Kullanma ve Haksız Rekabet"; Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Gürol İrzik'in "Bilimin Etosu, İşlevi ve Karşısındaki Tehlikeler" ve Prof. Dr. Hasan Yazıcı'nın "Tıp Araştırmalarında Etik: Güncel Sorunlar" sunumlarına yer veriliyor. İkinci oturum bölümünde ise EMO'dan Elektrik Yüksek Mühendisi Orhan Örüçü'nün "Mühendis ve Etik"; İTÜ'den Turgut Uyar'ın "Bilim ve Mühendislik Etiği ve Etik Tartışmaları" ile İTÜ'den Prof. Dr. Tayfun Akgül'ün "Akademik Üçkâğıtçılıklara Üç Örnekler" başlıklı sunumlarına kitaptan ulaşabilirsiniz.

